

طاعون نشخوارکنندگان کوچک و اهمیت اقتصادی آن

تهیه‌کنندگان:

نصرالله واحدی - حسین فروغی

تنظیم:

اداره رسانه های آموزشی - ترویجی

پاییز ۱۴۰۰

مقدمه

بیماری‌های گوسفندان و بز یکی از مشکلات اساسی است که دامداران همیشه با آن مواجه می‌شوند. عوامل گوناگونی از قبیل: ویروس‌ها، باکتری‌ها، انگل‌ها و قارچ‌ها در بروز بیماری‌ها در دام‌ها نقش دارند. یکی از این بیماری‌ها، طاعون نشخوارکنندگان کوچک می‌باشد. طاعون نشخوارکنندگان کوچک یک بیماری ویروسی بسیار مسری است که عمدتاً گوسفند و بزها را درگیر می‌کند. در ایران این بیماری چند سالی است که شناخته شده است. بدلیل گستردگی بالا، مرگ و میر زیاد و محدودیت در جابجایی حیوانات و محصولات آنها به عنوان یک بیماری عمده اقتصادی در نظر گرفته می‌شود.

علائم بیماری

بیماری با تب ناگهانی که ممکن است ۵ تا ۸ روز قبل طول بیانجامد، شروع می‌شود. حیوان یا می‌میرد یا شروع به بهبودی می‌کند. علائم مشخصه بیماری ترشح واضح از بینی می‌باشد. ترشحات شدید بینی سبب مسدود شدن مجاری بینی می‌گردد.

به احتمال زیاد اسهال شدید و غیر هموراژیک که منجر به کم آبی شدید بدن می‌شود، ممکن است منجر به لاغری، تنفس دشوار گردد و در عرض ۵-۱۰ روز تلف می‌گردد. سقط جنین نیز مشاهده می‌گردد. پیش آگهی بیماری، بخصوص در موارد حاد ضعیف است. اگر ضایعات دهانی برطرف شود، پیش آگهی خوب می‌باشد. بوی بد از دهان حیوان و درگیری تنفسی نیز یک علامت پیش آگهی ضعیف است. شدت بیماری بسته به گونه و همچنین ایمنی حیوان متغیر می‌باشد.

موارد شدید را می‌توان زمانی مشاهده کرد که برای اولین بار در جمعیت‌های بومی گوسفند و یا بزها بروز نماید. علائم بالینی به طور کلی به تب بالا، افسردگی شدید و مرگ محدود می‌شود. بیشتر اوقات، بروز طاعون نشخوارکنندگان کوچک به صورت بیماری تحت حاد یا حاد است. حیوانات اهلی غیر از گوسفند و بز معمولاً بیمار نمی‌شوند. گاوها معمولاً بدون علامت هستند. با این حال، علائم بالینی در گوساله‌های آلوده تجربی گزارش شده است و ممکن است برخی از گاوها در شرایط بد علامت‌دار شوند. خوک‌های آلوده شده بصورت تجربی، بدون علامت باقی می‌مانند. به دنبال افزایش ناگهانی دمای بدن (۴۰-۴۱ درجه سانتیگراد). دما معمولاً برای حدود ۵ تا ۸ روز بالا باقی می‌ماند و سپس به آرامی به حالت عادی باز می‌گردد. قبل از مرگ حیوانات مبتلا به نظر بیمار و بیقرار هستند و دارای پوششی کدر و پوزه خشک هستند. بیشتر حیوانات ترشحات شدید بینی دارند که به تدریج مخاط چرکی می‌شود. ترشح ممکن است خفیف بماند یا پیشرفت کند.

روش تشخیص:

تکنیک های آزمایشگاهی مورد استفاده برای تشخیص ویروس شامل جداسازی ویروس، تشخیص ویروس بر اساس تعیین توالی اسید نوکلئیک و تشخیص آنتی بادی خاص در سرم است.

درمان و کنترل:

هیچ درمانی برای بیماری نشخوارکنندگان کوچک وجود ندارد. اما تجویز آنتی بیوتیک های وسیع طیف برای توقف عفونت ثانویه کمک می کند. درمان حمایتی مانند نرمال سالین دکستروز برای ترمیم تعادل مایع یونی بدن مفید است.

درمان با پنی سیلین و استرپتومایسین به همراه کلرامفنیکل، برای مقابله با طیف وسیعی از عوامل میکروبی که سبب عفونت ثانویه ریوی می شوند، مفید می باشد. کنترل طاعون نشخوارکنندگان کوچک در کشورهای غیرآلوده، با استفاده از اقدامات کلاسیک مانند محدودیت واردات گوسفند و بز از مناطق آسیب دیده یا حیوان تازه معرفی شده به دست آید. قرنطینه به مدت سه هفته، کشتار بهداشتی و دفع مناسب لاشه ها و ضدعفونی محل آسیب دیده در صورت معرفی واکسیناسیون باید قبل از شروع انجام شود. جایگاه حیوانات بیمار باید با مواد ضدعفونی کننده رایج مانند فنل، هیدروکسید سدیم ضد عفونی شوند. واکسن های زنده ضعیف شده علیه ویروس بیماری مؤثر هستند و اکنون به طور گسترده در دسترس هستند. گوسفند و بز واکسینه شده با سویه ضعیف شده بیماری یا بهبود یافته از بیماری باعث ایجاد یک فعالیت فعال مادام العمر می شود.

در شکل تحت حاد، معمولاً در گوسفند رخ می دهد، اما در بز نیز ممکن است مشاهده شود.

اکثر حیوانات مبتلا بهبود می یابند. مرگ نادر است. بیماری این مدت معمولاً بیش از دو هفته بطول می انجامد. کانون های نکروزه کوچک، زبر، قرمز و سطحی روی لثه و زیر دندان های ثنایا شروع می شود. این نواحی ممکن است در عرض ۴۸ ساعت برطرف شوند.

نکروز ممکن است منجر به فرسایش کم عمق نامنظم بدون خونریزی در نواحی آسیب دیده شود. ممکن است ترشح بیش از حد بزاق وجود داشته باشد. در موارد شدید، ضایعات نیز ممکن است روی کام سخت، حلق و یک سوم فوقانی مری دیده می شود. شکمبه، هزارلا، شیردان و نگاری دارای نقاط خونریزی هستند. ضایعات روده کوچک معمولاً متوسط هستند و به رگه های کوچک خونریزی محدود می شوند. گاهی اوقات، فرسایش در قسمت اول دوازدهه و ایلئوم انتهایی مشاهده می شود. روده بزرگ معمولاً با احتقان شدید همراه هستند. تشخیص بیماری به طور معمول براساس تاریخچه بیمار، موقعیت جغرافیایی، معاینه بالینی می باشد.

تأثیر اجتماعی و اقتصادی طاعون نشخوارکنندگان کوچک:

زیان های اجتماعی-اقتصادی این بیماری عمدتاً ناشی از نرخ بالای مرگ و میر می باشد. این امر بر درآمد حاصل از تولید و ارزش افزوده تأثیر منفی می گذارد. اگرچه تولیدات محصولات جانبی را نباید از نظر دور داشت.

به نظر می رسد که چالش اصلی در کنترل بیماری در کشور فقدان اطلاعات کافی در مورد پویایی بیماری در کشور و ناکارآمدی در مراحل اولیه بیماری است. به علاوه رخدادهای فصلی بیماری، مهاجرت غیرقانونی حیوانات در داخل و آن سوی مرزها مانع بزرگی برای پیشگیری و کنترل این بیماری است، بنابراین حمایت و اجرای برنامه های کنترلی برای جلوگیری از گسترش بیشتر بیماری مهم است. بر اساس واقعیت و اطلاعات ذکر شده در بررسی، توصیه های زیر می باشد:

- کشاورزان و دامداران باید گوسفند و بزهای تازه خریداری شده را جداً از سایر حیوانات نگهداری کنند.
- تردد غیرقانونی حیوانات در داخل و خارج از مرزها باید کنترل شود.
- واکسیناسیون انبوه منظم باید انجام شود.
- ریشه کنی راهبردی بیماری آغاز شده باید طبق برنامه در سراسر کشور برگزار شود.